

Driemaandelijks tijdschrift, jaargang 8, nr. 33
v.u. Juul Appels, Tulpenlaan 7, 2460 Lichtaart (Kasterlee)

België-Belgique
P.B. - P.P.

2460 Kasterlee
P608700

KL*i*T

WINTER 2014

Nacht van de duisternis

Het ware verhaal ...

Paddentrek

natuurpunt
Kasterlee

HET BESTUUR

Activiteiten Karin De Laet
Beheer Dirk Potters
Layout KLiT Guy Peeters
Penningmeester Greet Van Sweevelt
Secretaris Luc Van de Vyver
Voorzitter Juul Appels

COLOFON

Deze KLiT is er voor u, maar ook door u. Wij zien uw verslag over een bijzondere waarneming graag toekomen op info@natuurpunt-kasterlee.be zodat iedereen er van kan meegenieten. Graag uw copij binnen voor 15/02/2015.

Redactieadres

Tulpenlaan 7,
2460 Lichtaart
e-mail: info@natuurpunt-kasterlee.be
bankrekening :
IBAN: BE77 9730 4324 3442
BIC: BIC ARSPBE22

Aan deze KLiT werkten mee

Juul Appels, Karin De Laet, Hilde Devos, Jef Diels, Guy Peeters, Dirk Potters, Hilde Van De Peer en Luc Van De Vyver.

Cover-foto

Meerkoeten, foto: Cis Cooymans

NATUURPUNT

Lid worden van Natuurpunt

Dat doe je door 24 euro over te schrijven op rekeningnummer 230-0044233-21 van Natuurpunt, Mechelen.

IBAN: BE 17 2300 0442 3321,

BIC: GEBABEBB.

Het lidmaatschap is geldig voor het hele gezin. Woon je in Kasterlee, Lichtaart of Tielen, dan word je bij betaling automatisch lid van onze lokale afdeling.

FONDSEN

Giften ten voordele van onze reservatenfondsen kunnen gestort worden op

293-0212075-88,

IBAN: BES6 2930 2120 7588,

BIC: GEBABEBB

t.v.v. Natuurpunt Beheer,

Coxiestraat 11

2800 Mechelen

Je kan zelf kiezen welk project je wil steunen door het overeenkomstige projectnummer bij je overschrijving te vermelden:

7031 Tikkebroeken, Drintjen Queten e.a.

7715 Snepkenskivier

7769 Breeven

7788 Reties Heike

Giften vanaf 40 € zijn fiscaal aftrekbaar.

INHOUD

Voorwoord	3
Vroeger was het anders:	
Natuur in de tropen versus natuur bij ons	4
Verslagen	
Nacht van de duisternis	10
Agenda	12
Verslagen	
Werkdag in de Tikkebroeken	17
Bijzondere waarnemingen	
Het ware verhaal van de ooievaar	18
(T)huis gezocht en gevonden	20
Onverwachte resultaten	21
Thema	
Paddentrek	22
JONA Jongeren & Natuur	24
ANKONA	27

WEBSITE

www.natuurpunt.be/Kasterlee

natuurpunt Kasterlee

uw blad in | WINTER | 2014

Het jaar zit er weer verrassend snel op, we herinneren ons nog levendig de ontluikende natuur van dit voorjaar en zagen hoe de natuur alles weer afbouwde tijdens de herfst. Nu jullie dit lezen worden de dagen stilaan opnieuw langer en staat het volgende jaar voor de boeg. Onze agenda voor 2015 is klaar en we tonen jullie in dit nummer al een stukje van wat we in petto hebben. We begeven ons af en toe op onbekend terrein (zowel binnen als buiten de afdelingsgrenzen), maar we zullen jullie zeker ook de nieuwe aanwinsten in onze vertrouwde natuurterreinen laten zien.

Familienieuws:

Wij feliciteren onze trouwe cursist Merijn en zijn vriendin Inne uit Tielen met de geboorte van hun eerste kindje: Roos van de Pol. Ook bij Hilde Devos is de ooievaar langs geweest. Ze heeft nog niet laten weten of het een jongen of een meisje is. Toch weten we dat 'het' gebeurd is want een fotograaf betrapte de ooievaar tijdens het uitvoeren van zijn werk in de Broekstraat.

Jef Diels

Natuur en avontuur:

Natuur in de tropen versus natuur bij ons

(naar aanleiding van een trektocht door Afrika)

Woensdag 22/1/2014. "Vandaag heb ik zo ineens besloten om nog eens een laatste zwerftocht te doen door de tropen." Zo begon ik de voorbereiding van een trip door Afrika in mijn dagboek. Op je 69ste beginnen de gewrichten al wat te mankeren en het was nu... of nooit meer.

Na een reis met onze Rob in 1995 dwars door het Amazone-oerwoud (deels met de fiets) en een individuele tocht in 2003 door het regenwoud van Borneo (eenmaal met behulp van mijn kompas dwars door moerassen en rivieren) stond de wildernis van Afrika nog op mijn verlanglijst. Deze lijst niet afwerken zou voor de rest van mijn leven spijt tot gevolg hebben.

Met mijn rugzak (20 kg), 2 bagagezakken (elk 5 kg) en mijn ingepakte plooi fiets (20 kg) begon ik deze trip. Via Brussel, Parijs en Addis Abeba belandde ik in Kinshasa, waar ik al meteen ondervond hoe corrupt en gevaarlijk het er daar aan toe gaat. Zelfs de politie, militairen en geheime diensten zijn betrokken bij criminele activiteiten, en als zeldzame blanke ben je regelmatig doelwit voor afpersing en dat is dan nog niet het ergste. Mijn eerste doelstelling was een tocht met een duwvaartkonvooi van zo'n 100 meter lang op de Kongostroom. Ik wou het alledaagse leven ervaren tussen zo'n 400 passagiers op het platte ijzeren bovendeck van de containerboten, zonder beschutting voor zon of regen en zonder comfort. En dat wou zeggen: water om je te wassen moest je uit de Kongostroom proberen te scheppen en er was één toilet voorzien voor de 400 passagiers. Die W.C. wou ik zelfs vanbinnen niet eens zien. Ik loste dit op door 3 dagen aan een stuk niets te eten (wat voor mij niet moeilijk is). Immers, wat er niet ingaat, moet er niet uitkomen.

Maar natuurlijk was het ook de bedoeling om de Kongostroom te zien met zijn oevers vol tropisch regenwoud. Alleen... al dat regenwoud was hier gekapt. 'Onze Kongo' werd hier totaal leeggeroofd en van heraanplanting was niets te bespeuren. Daardoor kwam mijn tweede doelstelling in het gedrang om met mijn rugzak en kompas enkele dagen door het oerwoud te trekken.

Een eerder plan om naar het Park National de la Ocapi te trekken, werd afgeblazen vanwege rondtrekkende milities en later een opstoot van het Ebola virus daar in het noord-oosten. Het Virunga Nationaal Parc liet ik ook voor wat het was na de aanslag op de beschermer van de gorilla's, Prins Emanuel de Merode. In Zuid-Kivu was het intussen ook al niet meer te doen want daar werden op 6 juni 30 mannen, vrouwen en kinderen uitgemoord. Er was dan nog het oerwoud ten westen van Kinshasa, maar daar zitten volgens men mij vertelde Kongolezen die naar de stad trokken, daar geen werk vonden, en dan in de ruime omgeving van Kinshasa strandden met weinig middelen van bestaan en die deze eenzame blanke globetrotter zeker niet gerust zouden laten. Dan schoot

er nog over, het Salonga Sud Nationaal Park, met een jeep te bereiken, ettelijke dagen over erbarmelijke wegen, 'sjokkel de sjokkel', mijn paperassen nat wordend, afpersing bij wegblokkades, overeengekomen prijzen die onderweg zouden stijgen en van de situatie profiterende mensen zoals ik die al ervaren had. Het deed mij besluiten om deze doelstelling te laten vallen om mijn verdere plannen niet te hypothekeren. Misschien zou ik in de volgende landen nog wel oerwoud tegenkomen op mijn reisweg.

Maar wat naast de Kongostroom nog wel te zien was op sommige plaatsen, waren moerassen die waarschijnlijk niet rendabel te ontginnen waren.

Ik moest toen denken aan vroeger, bij het bezoeken van iemand van de 'ruilverkaveling', die me zei dat de Balderij en het Rielenbroek een doorn in hun oog waren omdat ze dat niet rendabel konden ontwateren.

Maar ook op die Kongo-oevers en hun omgeving was weinig dierlijk leven waar te nemen, buiten wat kleine witte reigers, aalscholvers, meeuwen en sterns. Krokodillen zijn er lang niet meer want overal zie je naast de moerassen vissers tot aan hun middel in het water staan om visnetten te spannen.

Het is al decennia geleden dat Lieve Joris in haar boek over Kongo beschreef hoe men, toen nog met prauwen, langsheen zulke duwvaartkonvoien voer om geroosterde apen of krokodillen aan te bieden als voedsel voor de passagiers. De bek van de krokodillen was toegebonden en de poten aan mekaar vastgemaakt met wasdraad om ze levend te houden, anders zouden ze te rap bederven.

Wat zij nog beschreef was dat, wanneer er iemand die alleen reisde stierf op zo'n konvooi, men het lijk in een mat rolde en het in de Kongostroom liet zakken.

Maar wanneer er iemand bijvoorbeeld naar het ziekenhuis verscheept werd en onderweg stierf en hij had begeleiding bij, dan werd er aangelegd en er werd toestemming gevraagd aan de dorpschef om hem te begraven. En wanneer er geen gevaar was om boze geesten in het dorp binnen te brengen, mocht dat gebeuren, maar wel 2 meter diep, opdat de hyena's hem niet zouden opgraven. Geruchten deden ook de ronde dat vissers het lijk zouden opgraven om het vlees als aas te gebruiken om er grote meervallen mee te vangen. En die kunnen echt heel groot zijn, onze Europese soort kan zelfs het record van meer dan 300 kg halen.

Wanneer ik die kaalgekapte oevers hier zag, met daarop nog wat grassen en struiken hier en daar en wat povere landbouw, en dit vergelijk met de Amazoneoevers die we in Zuid-Amerika zagen, viel het daar dan nog mee. Toen we het destijds in zijn geheel overvlogen, van Cayenne naar Lima, hebben we daar geen noemenswaardige verwoestingen gezien. Maar in het Maleisische deel van Borneo schiet er nog weinig over van het oerwoud. Hier zie je vanuit de lucht meestal een regelmatig patroon van rijen rondkens: allemaal oliepalmen voor o.a. de productie van margarine. En dan denk ik wel eens: "dan smeer ik voortaan goei boter 'van bij ons' op mijn boterham". Maar ook hier in onze gemeente worden alsmat meer bossen en kleine landschapselementen gerooid, door de 'landhonger' van landbouw en nijverheid, of voor villa- of huizenbouw.

Na vier dagen varen met onderbrekingen en omdat het niet vooruitging, hield ik het voor bekeken en verliet de boot. Met mijn fiets ging het toen terug richting Kinshasa, langs primitieve dorpjes, soms door uitgespoelde geulen, steil omhoog. Maar op aanraden van twee medepassagiers op de boot, nam ik best vanaf zo'n 50 km van Kinshasa een taxicamionet vanwege het gevaar om overvallen te worden. Hierbij werd mijn fiets op het kale dak van de auto gelegd en door de begeleider, die in de deuropening hing, met één hand op zijn plaats gehouden.

In en rond Kinshasa werd weinig dierlijk leven waargenomen. Wel een altijd terugkerend soort kraai, zwart zoals die van bij ons, maar dan met een brede witte band in het midden

rond het lichaam. Verder gewone huismussen, Turkse tortels en af en toe kleine soorten vogeltjes. Halsbandparkieten van Centraal-Afrikaanse origine vlogen rond in de stad. Je ziet ze ook regelmatig bij ons in Brussel als ontsnapte of uitgezette exemplaren en hun nakomelingen, die de koude winters nachten trotseren in de holle parkbomen. Maar papegaaien zag ik niet in Afrika, en dat in tegenstelling tot de Amazone. Daar zagen we geregeld groepjes rode en blauw-gele ara's overvliegen en zelfs toekans. Eigenaardig genoeg zag ik in Kinshasa geen ratten, terwijl in het centrum sommige straten 'bedekt liggen' met afval en plastic. In het Amazonegebied daarentegen zag je regelmatig ratten, zelfs tot op je hotelkamer toe, zodat je 's nachts je bagage op de tafel moest zetten om ze er af te houden. Hagedissen zag je in Kongo zo af en toe. Eenmaal zelfs een mannetje van een kolonistenagaam, onmiskenbaar door zijn felle oranje en blauwe kleuren, die hij alleen heeft als teken van hofmakerij. Op het eiland Borneo zag ik dan weer grotere soorten hagedisachtigen, sommige soorten vluchtend in de bomen, andere in het water. Maar het spectaculairst waren daar toch de monitorhagedissen: tot 2 meter lang. En wanneer je dan in het kamp verblijft van uncle Tan, in de moerassen, en je doet een dutje languit op een bank met een hand naar beneden en je wordt dan wakker met op een meter van u een hagedis met een romp van 20 cm breed, dan is dat wel even schrikken. En gekko's, die kleeften soms wel met zeven stuks tegen het plafond boven je bed. Vleermuizen zitten in Borneo in grotere aantallen dan bij ons. Daar heb ik ooit 's avonds eens staan wachten aan de ingang van een grot, waaruit normaal rond het miljoen vleermuizen kwamen. Maar omdat het regende bleven ze die avond in de grot hangen. Hun foerageergebied is 40 km van de grot gelegen, moerassen met massa's muggen. En dat die dan niet uitvliegen. Intussen doken er grote problemen op. Mijn internationale bankkaarten pasten toch niet in het Kongolese banksysteem. Na veel gezocht en commissieloon kon ik uiteindelijk een hoeveelheid dollars bemachtigen. Het volgende probleem was de weigering op de ambassade van Zambia om mij een visum te geven. In Brussel had ik alleen een visum voor Kongo kunnen bemachtigen, had daar drie weken voor nodig en driemaal een treinreis naar Brussel, waarbij mijn reispas daar moest blijven, zodat ik intussen niet naar andere ambassades kon. Ik zocht dan maar de ambassade van België in Kinshasa op en kreeg van de secretaresse van de ambassadeur een sermoen over al die gevaren in Kongo in plaats van bemiddelingshulp. Maar een Nederlands sprekend zwartje daar, echt een schatje, bemiddelde stiekem telefonisch bij de Zambiaanse ambassade. Misschien kreeg ik aan de grens met Zambia wel een transitvisum. Ze zocht zelfs het adres en het telefoonnummer op van de adjunct-consul van Lubumbashi, een Vlaming, die misschien in dit geval voor mij kon bemiddelen. Daarna ging ik een vliegtuigticket kopen voor Lubumbashi in de vlieghaven van Ndili, heen en weer zo'n 80 km met de fiets. De weg daarnaartoe heeft de allures van een autostrade (2x4 rijvakken) maar men steekt ze te voet over en men stopt op de baan om volk op te laden. En omdat rechts massa's volk stonden te wachten, stak ik dan links de stilstaande camionette-taxi's voorbij, soms drie rijen naast mekaar staand. Maar iemand met een fiets tellen ze daar niet, ze rijden u gewoon opzij. Zo belandde ik op een gegeven ogenblik tussen het derde en vierde rijvak, in het donker, op een onverlichte weg, met mijn fiets zonder licht (want dat moet je daar niet hebben) tussen het drukke autoverkeer en raakte er slechts met veel moeite tussenuit.

Vanuit Lubumbashi ging de tocht verder met de fiets, en later met autobussen, in de richting van het zuiden van Zambia, naar de Victoriawaterval. Ik fietste door een struiksavannelandschap, arm, omdat de grond bestond uit wit zand of zware rode klei en

daardoor waarschijnlijk nog redelijk intact en nog weinig ontgonnen voor landbouw. Wel stonden regelmatig stukken savanne in brand en werd hier veel aan houtskoolwinning gedaan, die ze met grote pakken op de fiets vervoerden. Soms waande ik me hier in een Kempisch landschap te midden van berken en pijpenstrootje.

En het is vanop de fiets dat je het meest kunt waarnemen. Zo zag ik regelmatig vogels die zeer veel gelijkenis vertoonden met eksters, gaaien, scharrelaars, klauwieren, patrijzen, merels, lijsters, spreeuwen, maar dan dikwijls opvallend en fel gekleurd. Voor wat betreft kleinere dieren vergelijkbaar met die bij ons, vond ik in Afrika weinig spectaculairs, maar wel in een grotere uitvoering in de Amazone: slakken met slakkenhuisjes van 5 cm doormeter en vogelspinnen van meer dan 10 cm doormeter. Op Borneo hinderden mij dan weer miljoenpoten van 20 cm lang wanneer ik over een omgevallen boom vol mos kroop, om water te overbruggen. De vele soorten vlinders die ik in Afrika zag, voornamelijk witte en gele, waren meestal kleiner dan die bij ons. Maar in het Amazonegebied merkten we dan weer grote blauwe vlinders op, en in het oerwoud van Borneo zag ik slechts één soort, genaamd madam butterfly, een grote zwart-witgestipte vlinder met doorzichtige vleugels. Ook mierenleeuwen zag ik in Kongo, op 't eerste zicht zoals die bij ons.

Maar het reizen met de fiets in Afrika kan hard zijn. De twee kleine bagagezakken kon ik aan het stuur hangen en op het achterstoeltje, maar die zware rugzak hing meestal op mijn rug. Gevolg: twee heel grote blaren op mijn achterwerk. Zo fietste ik op een dag, of ging te voet wanneer de weg te steil was, van vijf uur in de morgen tot acht uur 's avonds, bij een temperatuur van 35 °C in de namiddag en zat dan drie kwart van de dag nog zonder water. Daarna reed ik nog twee uur mee in een overvolle taxi-camionette. Dan denk je wel eens: was ik niet beter bij moeder thuis gebleven? Maar later heb je dan weer van die 'waw-momenten' die alle miserie doen vergeten. De reis ging tot aan de grens met Zimbabwe waar ik de Victoriawaterval op de Zambezi bezocht. Ze is zo'n 1700 meter breed en stort zich in een ravijn. Ze is wel wat spectaculairder dan onze waterval van Coö en ze heeft zelfs een eigen stuk nevelbos.

Je kan ook in die ravijn afdalen. Toen ik dat op mijn eentje deed, stond ik plotseling tussen een familie bavianen, zo'n 25 'man'. Toen een kleintje van mij schrok en krijste, werd ik ineens omringd door drie grote dreigende mannetjes. Ik dacht toen aan een documentaire waarin een aantal bavianen een gewonde leeuw afmaakten en voelde mij niet op mijn gemak.

Dan werd de reis verdergezet, terug dwars door Zambia en Tanzania, richting Dar es Salaam aan de Indische oceaan, deels met de autobus, deels met de trein en wat voor een trein! Als je opstapte, moest je je al minstens een meter ophijzen en je sliep op een soort opklapbare schabben, de hoogste tot twee meter boven de vloer. En wanneer deze superlange trein ineens stopte, rolde je een kwartslag om in je 'bed'. Als hij op kruissnelheid kwam, wiegde je soms zo'n 15 cm op en neer met je slaapplank. Op zeker 10 plaatsen heb ik kapotte wagons zien liggen uit het spoor, eenmaal zelfs acht stuks. Maar die trein wiegde bij hoge snelheid ook van links naar rechts zodat je, wanneer je naar de W.C. moest (je weet wel, zo'n gat in de vloer), je moest wachten tot hij snelheid minderde om je bottinen te sparen. En zoals al de gebruikte soorten voertuigen die ik tot hiertoe benut had wel eens panne hadden (behalve de vliegtuigen), zo was de locomotief op zeker ogenblik ook defect en duurde de treinreis vier i.p.v. drie dagen. Al goed dat de inlanders bananen, koeken, stukken gebraden kip en water kwamen verkopen. Het voordeel van reizen met de trein is dat je niet elke dag een slaapgelegenheid moet zoeken, en wanneer je een plaats aan het raam bemachtigd hebt zoals ik, dat je dan af en toe buffels, giraffen, zebra's, antilopen ... kan waarnemen wanneer je door een nationaal park of aanverwante rijdt. En wanneer je dan 's nachts de grens Zambia-Tanzania oversteekt, komt men je wakker maken om je te vragen of je een visum nodig hebt. Zo simpel is dat dan weer.

Jos Diels

Het verdere verloop van de reis kan u lezen in onze volgende KLIT.

VERSLAGEN

Nacht van de Duisternis

Voor het eerst sinds jaren waren de weergoden ons goed gezind op deze avondactiviteit. Dit had tot gevolg dat een groot deel van ons voorbereidende werk vergeefs bleek. Tent: niet nodig, wie gaat er immers in een tent zitten om naar de sterren te kijken? Stoelen aanbrengen: we hebben niemand op een stoel zien zitten. De anders zo geprezen voorstelling over ons heelal werd niet vertoond. Wie gaat er nu naar een PowerPoint-presentatie kijken wanneer je alles live kan zien door enkele gigantische hoogwaardige telescopen?

Wij waren niet rouwig om deze nodeloze voorbereidingen. En de bezoekers waren talrijk aanwezig, velen van hen met kinderen die hun jolijt niet op konden. De leuke 'voel'wedstrijd die de mensen van de milieuraad hadden ingericht had hier zeker mee te maken. De wandeling in het reservaat leverde bovendien nog een perfect passende waarneming op: we zagen enkele glimwormen in volle glorie. De glimworm is immers één van de diersoorten die onder meer bedreigd wordt door lichtvervuiling (de mannetjes zouden de vrouwtjes niet voldoende kunnen waarnemen onder invloed van kunstmatig licht). Een hoogst ongewone waarneming, die glimwormen zo laat op het jaar!

De glimworm is in tegenstelling tot wat zijn naam doet vermoeden geen worm. Het is een kever. De vrouwtjes kunnen niet vliegen. De mannetjes hebben zoals de meeste insecten wel vleugels en kunnen hun partner opsporen dankzij een biochemisch proces dat zich afspeelt in het achterlijf van het vrouwtje. Er komen in ons land 3 soorten glimwormen voor (de grote, de kleine en de kortschildglimworm). De mannetjes van de kleine glimworm kunnen oplichten en worden daarom in de volksmond ook vuurvliegjes genoemd.

verspreiding glimworm :
De Tikkebroeken vormen een belangrijke populatie in onze regio

Agenda

Beheerwerkdagen

Elke derde zaterdag van de maand werken we samen in de Tikkebroeken om de natuur een handje te helpen. En omdat vele handen het werk licht maken, hopen we ook jou op één van deze werkdagen te ontmoeten. Heb je enkele uren de tijd en werk je graag buiten, kom dan zeker eens langs.

Afspraak telkens om 9u aan de ingang langs Kluis in Kasterlee. We werken tot ongeveer 16u.

Kom je wat later, verwittig dan Dirk zodat die je kan vertellen waar we aan het werk zijn.

Tijdens de middagpauze is er voor de werkers gratis soep, brood en een drankje.

Info: dirk.potters@telenet.be

Cursus: Wilde bijen

Als we het over bijen hebben, denken de meeste mensen aan de honingbij. Dat er in ons land ook 350 soorten wilde bijen voorkomen, weten velen niet.

Ken jij de pluimvoetbij? De slobkousbij? Het onderscheid tussen roodgatjes, geelstipjes en zilveren fluitjes?

Leven er zandbijen in de leemstreek?

Dat de bijen het moeilijk hebben, kwam de voorbije jaren regelmatig aan bod in de media. Onze belangrijkste bondgenoten in de voedselproductie

sterven uit. Hoog tijd om meer te weten te komen over deze boeiende dieren en te kijken hoe we hen kunnen helpen. In deze cursus leren we ze herkennen. We bekijken hun levenswijze, nestplaatsen en voedselvoorkeur. En met de praktische tips maak je van je eigen tuin een bijenreservaat.

De theoretische lessen gaan door in het gemeentehuis in Geel, Werft 20, van 19.30u tot 22.30u.

De excursies gaan door in Kasterlee en Olen, telkens in de namiddag.

De lessen en excursies worden gegeven en begeleid door Joeri Cortens van Natuurpunt educatie.

Programma:

donderdag 19 maart:
theoretische les in Geel

donderdag 26 maart:
theoretische les in Geel

zondag 29 maart:
excursie Kasterlee

donderdag 2 april:
theoretische les in Geel

zondag 3 mei:
excursie Kasterlee

zondag 6 juni:
excursie Olen

Prijs: €38

Inschrijven: educatie@natuurpunt.be of 014/ 47 29 55

Info: Karin De Laet: 0475/ 79 01 55

Algemene vergadering

We nodigen alle leden van onze afdeling uit op de algemene vergadering op donderdag 15 januari om 20u in De Pastorij in Kasterlee.

Op deze avond worden ook nieuwe bestuursleden gekozen. Kandidaturen kan je doorgeven aan Juul Appels via info@natuurpunt-kasterlee.be

Wandelingen

Op het einde van de winter, wanneer het weer warmer wordt en de dagen lengen, trekken amfibieën opnieuw naar hun voortplantingspoelen. Daar gaan wij hen en hun eieren zoeken op zondag 15 maart.

Deze wandeling start om 9 uur aan de ingang van de Tikkebroeken, Kluis in Kasterlee.

Zondag 1 februari 2015: BUSUITSTAP NAAR ZEELAND

Naar jaarlijkse traditie organiseren de Turnhoutse Natuurpunt afdelingen samen een winterse uitstap met de bus naar Zeeland.

Steeds staan we voor mooie verrassingen. Wie weet wat deze winter aan waarnemingen gaat te voorschijn toveren. Ben je benieuwd, aarzel dan niet en ga eens een keer mee. Misschien wordt het dan ook een traditie voor jou. Wandelschoenen, kijker en/of telescoop en knapzak meebrengen. Tijdens de middag gaan we proberen om ons eten

te verorberen met een lekkere soep (dus enkele Eurokes extra meebrengen)

Leiding: Paul Prinsen (014-437363)

Afspraak: Om 6u45 aan het gemeentehuis van Oud-Turnhout, te Turnhout aan de pleinen Snollaerts (kruising Ringlaan-Graatakker) om 7 uur en om 7u15 aan de kerk van Beerse-Centrum

De kostprijs bedraagt 14 Euro, JNM-ers en kinderen betalen 9 Euro, niet leden 18 Euro, voor 24 januari op rek.nr 001-1785968-80 tnv Natuurpunt Turnhoutse kempen, Klein Engeland 20, 2300 Turnhout

Mogen wij ook vragen om eerst Ronny Jansen telefonisch te verwittigen na 18 uur op tel. 014-882972

Diversen

- Iedere eerste zondag van de maand stelt Guy van 9u tot 11u zijn telescoop op in de kijkhut bij Snekensvijver.
- Alle leden zijn welkom op de Algemene ledenvergadering van 15 januari en op de bestuursvergadering van 19 februari. Er is geen vergadering in maart.

Datum	Uur	Activiteit	Afspraak
Zo 4 januari	9u-11u	Turen naar Vogelkuren	Snepkensvijver vogelkijkhut
Do 15 januari	20u	Algemene ledenvergadering	De Pastorij, Kasterlee
Za 17 januari	9u-16u	Beheerwerkdag	Tikkebroeken
Zo 1 februari	7u-18u	Busuitstap naar Zeeland	Parking Snollaerts, Turnhout
Zo 1 februari	9u-11u	Turen naar Vogelkuren	Snepkensvijver vogelkijkhut
Do 19 februari	20u	Bestuursvergadering	De Pastorij, Kasterlee
Za 21 februari	9u-16u	Beheerwerkdag	Tikkebroeken
Zo 1 maart	9u-11u	Turen naar Vogelkuren	Snepkensvijver vogelkijkhut
Zo 15 maart	9u-12u	Amfibieënwandeling	Tikkebroeken
Do 19 maart	19.30u-22.30u	Cursus Wilde bijen: theorie	Gemeentehuis Geel
Za 21 maart	9u-16u	Beheerwerkdag	Tikkebroeken
Do 26 maart	19.30u-22.30u	Cursus Wilde bijen: theorie	Gemeentehuis Geel
Zo 29 maart	14u-17u	Cursus Wilde bijen: excursie	WZC De Witte Bergen, Lichtaart

Gageleer is een volmondig bier van hoge gisting, 7,5% sterk, gebrouwen met biologische gerstemout en met de kenmerkende smaak van gagele (Myrica gale), een kruidachtig gewas uit vochtige heide-biotopen.

Bufo, méér smaak – minder alcohol

Bufo is een fijn gehopt blond volmoutbier van hoge gisting met nagisting in de fles met slechts 4,8 vol.% alcohol. Bufo is een smaakbom door het gebruik van de zeldzame hop Nelson Sauvín. Het aroma wordt omschreven als "adembenemend" met een fruitigheid die eigen is aan de sauvignon blanc-druif.

Gageleer cvba-so is een coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk. De opbrengst van de Gageleerbieren is bestemd voor de aankoop en onderhoud van natuurreservaten. Meer inlichtingen en verkooppunten zijn te vinden op de website www.gageleer.be of opvraagbaar via info@gageleer.be. Bezoek ons op Facebook.

Werkdag in de Tikkebroeken

Gewoonlijk werken we de derde zaterdag van de maand, maar omwille van het slechte weer hebben we de werkdag in november een week uitgesteld. En dat was een goed idee, we hadden dan schitterend weer.

Eén keer per jaar kunnen we in de Tikkebroeken beroep doen op professionele medewerkers van de terreinploeg van Turnhout. Zo ook deze keer. Freek reed met de tractor om maaisel af te voeren, en Moshtag bestuurde de éénassige trekker.

Ter informatie, een éénassige trekker heet in het schoon Vlaams "ne motoculteur".

Met die éénassige trekker heeft Moshtag het Tormetilweike gemaaid en gerugd, de "gewone" vrijwilligers hebben dan het maaisel op de kar geladen en Freek is telkens met de tractor de kar gaan leegkappen bij de maaiselhoop.

Bedankt Natasja, Erik, Stefaan, Willy, Juul en Ludo.

Ook bedankt Moshtag en Freek.

Dankzij de inzet van deze vrijwilligers ziet ons geliefde reservaat er weer een stuk mooier uit.

Bijzondere waarnemingen

Het ware verhaal van de ooievaar

Op een middag midden in september stapte mijn overbuurvrouw stralend op mij af.

'Gisteren in de vroege avond zat er een ooievaar op het dak van jouw huis.' Ze glundert. 'Er kwam nog iemand van wat verder kijken.' Ik kreeg er meteen grote spijt van dat ik net dan niet thuis was.

Enkele dagen later doet haar man het hele verhaal: 'Ik keek tv en plots zag ik buiten iets groots dichterbij vliegen. Eerst dacht ik aan een blauwe reiger, maar al vlug begreep ik dat het om een veel grotere vogel ging. Ik hoopte nog dat hij hier in de tuin zou landen. Maar hij vloog laag over en streek neer op jouw dak. Ik stuur je er een foto van door!'

En zo kunnen jullie meegenieten van wat twee leden van Natuurpunt Kasterlee in de Broekstraat te Tielen zagen. Dankjewel Béa en Jeroen.

(T)huis gezocht en gevonden

Ons lid Sus Bellens heeft in het bos naast zijn woning drie jaar geleden een nestkast voor een bosuil gehangen. Vanaf vorig jaar (lente 2013) heeft hij hierdoor heel regelmatig een nieuwe 'buurman' kunnen waarnemen (zie foto's). Hij bedoelt wel duidelijk buur'man' omdat er 's nachts meestal een mannetje roept (het typische oew oe-oe-oe-oe). Af en toe laat een vrouwtje zich horen (iets als 'kuwiet') zodat er hoop is volgend jaar een gezinnetje als burens te hebben. Vermoedelijk was er vorig jaar geen nest omdat het, zoals bij de kerkuilen, ook voor bosuilen een heel slecht jaar was. Sus heeft een infrarood camera gericht op het nest en hoopt ons binnenkort wat beelden van het koppel te bezorgen.

Onverwachte resultaten

In de natuur is er niets zeker, behalve het feit dat je regelmatig onverwachte resultaten krijgt van bepaalde beheersmaatregelen. Een tijd geleden kreeg ik de opdracht om met een kleine graafkraan enkele zavelplekken te creëren in de Tikkebroeken. In een strook van ongeveer 20 m_ moest ik eerst de zwarte grond afgraven en opzij leggen, dan de gele zavel uitgraven en opzij leggen, daarna eerst de zwarte grond terug in de kuil met daarbovenop de gele zavel. De bedoeling van al dat grondgewoel was om verschillende zandbijen en -kevers, een nest- en broedplaats te geven. Die insecten hebben we gezien de voorbije zomer. Het opzet is dus zeker geslaagd. Maar dit najaar kwamen er zich andere, totaal onverwachte, bezoekers vestigen. Niet dat deze migranten ongewenst zijn, integendeel, we waren aangenaam verrast met hun komst. Vanop een afstand gezien lijkt het of iemand stukjes sinaasappelschil heeft weggegooid, en als je dan wat dichterbij komt, zie je dat er een heleboel oranje zwammetjes staan. Het is de grote oranje bekerzwam (*Aleuria aurantia*), ook al is dat "grote" relatief.

Deze zwammen kunnen 5 tot 10 cm breed worden, maar hier zijn ze slechts 2 à 3 cm. Misschien groeien ze de volgende jaren uit tot hun normale omvang. Deze zwammen zijn vrij zeldzaam hier in de streek. Ze groeien op open voedselrijke zandbodems, volgens mijn paddenstoelengids vaak op gestoorde plaatsen. Dat is hier zeker het geval. Het vreemde is dat de dichtstbijzijnde gekende groeiplaats aan de Mellevijver is, toch een kilometer of drie verwijderd van de Tikkebroeken. Dit bewijst overduidelijk dat de sporen zich heel ver kunnen verspreiden.

Thema

Paddentrek

Elk jaar, aan het eind van de winter, kunnen we een merkwaardig fenomeen waarnemen, de paddentrek.

De meeste amfibieën trekken in het najaar het bos in om daar te overwinteren. Als er zich aan het eind van de winter enkele zachtere dagen aandienen, ontwakken ze bijna allemaal tegelijk en trekken ze naar de poelen of grachten in de buurt. Sommige soorten leggen daarbij afstanden af tot 1,5 km. Ze trekken in een rechte lijn en nemen de hindernissen erbij.

De mannetjes doen er wat langer over dan de vrouwtjes, want ze gaan op een open plek zitten wachten. Als er dan een vrouwtje passeert, kruipen de mannetjes op de rug van de vrouwtjes en klampen zich vast.

Daartoe hebben de mannetjes sterke voorpoten met aan hun duimen speciale kussentjes zodat ze meer grip hebben op de gladde huid van het vrouwtje. Ze blijven zo soms wel enkele dagen zitten totdat zij haar eitjes gelegd heeft. Dan gaat het mannetje de eitjes bevruchten en heeft hij zijn pleziertje gehad. De vrouwtjes zijn meestal 10 tot 20 % groter dan de mannetjes.

De trek begint aan het eind van de zachtere dagen als het begint te schemeren en stopt omstreeks middernacht. Tijdens een koude periode valt de trek stil en als het dan terug wat warmer wordt, begint alles weer opnieuw. Dit kan duren van begin februari tot eind maart.

In onze streken zijn de meest waargenomen trekkers de gewone pad (*Bufo bufo*) en de bruine kikker (*Rana temporaria*), maar ook andere kikkers en padden worden gezien. Als de biotoop geschikt is, zie je wel eens een rugstreeppad (*Bufo calamita*) en een heikikker (*Rana arvalis*).

En deze laatste soort, de heikikker, is vrij zeldzaam maar komt nog voor op het Reties Heiken.

Daarom gaan we daar deze winter voor het eerst paddenschermen plaatsen. De gemeente voorziet ons van het bekende zwarte plastic, een tuinkweker in de buurt bezorgt ons de emmers die we ingraven en een andere bevriende boomkweker levert ons die we nodig hebben op z'n plek te hebben de jongeren gevonden om te het plaatsen van maar we zijn naar vrijwilligers de emmers te en de padden en zetten. Hoe meer we vinden, hoe wordt om elke ochtend krijgen. Als je bereid bent om gedurende een maand of twee één ochtend per week te komen helpen, laat het maar weten aan Dirk Potters (014/717758 of dirk.potters@telenet.be)

JONA is gegroeid vanuit een groepje enthousiaste jongelingen die graag hun schouders wilden zetten onder een project op eigen maat.
Zo zag JONA het daglicht : Jongeren & Natuur.

In samenwerking met Natuurpunt, op administratief en juridisch vlak, is JONA ook te lezen als 'Jong Natuurpunt'.

JONA wil eenvoudige maar vooral fijne activiteiten aanbieden, op het ritme van de jonge werkmens, binnen een natuurlijk en ecologisch kader. Het aanbod is zeer ruim en altijd gebaseerd op de voorkeur van de deelnemers. Een jeneverwandeling in één van onze natuurgebieden, een dia en discussie avond, een winterse werkdag, informatieve filmavond, gezinspicknick... het is allemaal mogelijk. Ook weekendjes in andere streken en een buitenlandse reis staan geprogrammeerd.

JONA staat open voor iedereen tussen 25 en 35 jaar mits lidmaatschap via Natuurpunt. Onze uitvalsbasis is de Noorderkempen (Turnhout, Ravels, Weelde, Poppel, Oud-Turnhout, Arendonk, Retie, Vosselaar, Beerse, Vlimmeren, Merksplas, Kasterlee, Lichtaart en Tielen).

Voel jij het al kriebelen tussen je tenen en wil je maar al te graag de natuur in duiken met leeftijdsgenoten?

Heb je zin voor engagement en wil je mee vorm geven aan JONA?
Haal je verrekijker dan van onder het stof en ga mee met ons op stap. Welkom!

Heb je nog vragen i.v.m. JONA dan kan je die stellen door te mailen naar:

jonalijst@googlegroups.com

Tot binnenkort!

10 januari 2015 – Startdag JONA

Deze dag zal de geschiedenis ingaan als de officiële start van JONA. Je hoeft je niet te verwachten aan grootse dingen zoals vuurwerk en een massa pers, maar we houden het simpel zoals JONA ook zal zijn. Gezelligheid is het toverwoord en we gaan de tijd nemen om elkaar te leren kennen en het ook een beetje over de toekomst van JONA te hebben.

Voor de innerlijke mens voorzien we chocomelk en jenever.

Uur: 14u tot 17u

Plaats: Klein Engelandhoeve, Klein Engeland 29, Turnhout
Contact: Hans Nietvelt, nietvelt.hans@gmail.com, 0498/53.59.69

17 januari 2015 - Een bioboetiek in Senegal

Kom vanavond luisteren naar een verhaal uit Senegal. Een verhaal dat vertelt over biologische landbouw en concreet over de verkoop van biologische producten via de lokale markt. We zoomen in op de uitdagingen maar ook de successen.

Els Peeters zet sinds juni 2014 haar schouders onder het opstarten van een bio winkel in Thiès Senegal. Via verschillende etappes heeft het project ondertussen vorm gekregen.

*De avond krijgt vorm via woord en beeld,
maar ook via Senegalese hapjes en drankjes.*

Uur: 20u30 tot 22u (bar blijft open tot 23u30)

Plaats: Natuurpunthuis, Graatakker 11, Turnhout
Contact: Els Peeters, 0498/40.90.78

24 januari 2015 – Werkdag in de Tikkebroeken

Putje winter is er in de natuur niet al te veel te beleven. Dit is dus de ideale periode om te gaan werken in een van al die mooie gebieden die onze streek rijk is, namelijk de Tikkebroeken in Kasterlee. Wat we juist gaan doen is voorlopig nog niet bekend, maar natuurwerkdagen zijn altijd een plezier om aan deel te nemen.

*Uiteraard krijgen jullie voor al die noeste arbeid iets terug:
sfeer, soep en vuur om warm te blijven*

Uur: 10u tot 16u

Plaats: ingang natuurreservaat Tikkebroeken, Kluis, Kasterlee
Contact: Willem Bockx, willembockx@gmail.com, 0496/91.60.79

NIUW: CITROENFRIS

ecover
Get nature on your side.

KIJK VOOR MEER INFO OP: WWW.ECOVER.COM OF VOLG ONS OP

WC-REINIGERS MET DRIEVOUDIGE WERKING

De Ecover WC-reinigers met drievoudige werking reinigen, ontalken en verfrissen uw toilet met de kracht van ingrediënten van plantaardige oorsprong. De formules bevatten geen chloor of andere petrochemische bleemiddelen, want die zijn moeilijk biologisch afbreekbaar en helemaal niet nodig voor een sneltoes eindresultaat. Hun natuurlijke parfums werken met zorg samengesteld, zodat ook luttelende chemische geuren achterwege blijven bij het schoonmaken. Het assortiment Ecover toiletreinigers wordt uitgebreid met de variant citreofris, die vanaf nu naast de bestaande varianten dennenfriso en mariefriso beschikbaar is. Schoonmaken met respect voor jezelf en onze planeet was nog nooit zo makkelijk.

Ingrediënten van plantaardige oorsprong
Natuurlijke parfums
Geschikt voor sepietische putten
Niet geest op dieren

18de editie ANKONA-ontmoetingsdag:

'(Exotische) liefde voor en in de natuur'

zaterdag 14 februari 2015 (UA - Campus Groenenborger, Antwerpen)

De jaarlijkse ANKONA-ontmoetingsdag is het uitgelezen moment om collega-natuurlijefhebbers te ontmoeten en nieuwtjes uit te wisselen. De Antwerpse KOepel voor Natuurstudie (www.provincieantwerpen.be), zoeken op 'ANKONA') organiseert zoals ieder jaar deze studiedag én trefdag i.s.m. de Universiteit Antwerpen (UA), departement Biologie - ECOBE. De 18de editie heeft plaats op zaterdag 14 februari 2015 (Valentijnsdag) op de UA-Campus Groenenborger (Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen) en start om 9u30. Deze speciale editie heeft als thema '(Exotische) liefde voor en in de natuur'.

Het programma ziet er alvast gevarieerd en veel belovend uit ... en je partner is alvast welkom! (voor het volledige programma – zie onderaan)

Klassiek is er zowel in de voormiddag als in namiddag een praktische workshop. Voor beide workshops is het aantal deelnemers beperkt tot 20. Hou je meer van lezingen en wil je je programma in de voormiddag zelf samenstellen? Dat kan, door te 'zappen' van de ene parallelle sessie naar de andere.

Kort na de middagpauze is er de klassieke 'korte berichten'-rubriek waarbij iedere organisatie of vrijwilliger een item kort kan komen toelichten dat verband houdt met natuurstudie.

In de namiddag gaat alles in plenum door en sluiten we deze studiedag af met een verrassingsact 'Flirten in het groen'.

Het volledig programma kan je raadplegen op de ANKONA-website (www.ankona.be; rubriek 'ontmoetingsdagen').

Gedurende de dag kan je info- en boekenstands van diverse (natuur-)verenigingen bezoeken. Tijdens de middag vertonen we in primeur de natuurfilm 'Bronnen van de Grote en Molse Nete'.

Deelname is gratis, maar vooraf inschrijven is verplicht en kan t.e.m. 5 februari 2014. Inschrijven doe je bij voorkeur digitaal via de ANKONA-website.

Meer info:

ANKONA-secretariaat (Provincie Antwerpen):

Desguinlei 100, 2018 Antwerpen

Koen Cuypers, tel. 03 240 59 88

e-mail: ankona@provincieantwerpen.be;

websites: www.ankona.be

<http://nl-nl.facebook.com/ankona.provant>

Gageleer®

Belgisch streekbier

Kempens volmoutbier met de kenmerkende smaak
van gage (Myrica gale), een kruidachtig gewas
uit vochtige heidebiotopen.

Gebrouwen voor het verwerven van natuurgebieden.

*Natuurbehoud
is noodzaak !*

www.gageleer.be

